

CONCEPT
GRAAG REACTIE VÓÓR 15 SEPTEMBER
AAN INFO@VANONDEROP.ORG

MEEDOEN MOGELIJK MAKEN

RAPPORTAGE VAN DE INITIATIEFGROEP 'VAN ONDER OP' AAN DE LEUSDENSE SAMENLEVING

25 augustus 2016

reacties: info@vanonderop.org

cartoon: Sameer Khalili

Voorwoord bij 'Meedoen mogelijk maken'

Toen ongeveer 2 jaar geleden duidelijk werd, welke nieuwe verantwoordelijkheden de gemeente kreeg door de veranderingen in het sociale domein, vonden een aantal van ons dat van deze gelegenheid gebruik gemaakt zou moeten worden om een echte sociale vernieuwing door te voeren. En dan niet weer 'van boven af', maar vanuit de samenleving: 'van onder op'. We noemden ons daarom initiatiefgroep 'Van Onder Op'¹.

Na ons breed georiënteerd te hebben en met veel mensen te hebben gesproken, bevat deze rapportage onze bevindingen en onze voorstellen om te komen tot een steunstructuur voor mensen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. We beperken ons in deze rapportage tot senioren, omdat dit de grootste groep is die met allerlei beperkingen te maken krijgt. Maar de beoogde steunstructuur is er voor iedereen, die dat nodig heeft.

Wij hebben er overigens zelf ook veel van geleerd, want wij horen inmiddels ook tot deze doelgroep: **Voorkom vereenzaming als je ouder wordt.** Daarvoor moet je wel leren hulp te vragen, juist ook bij eenvoudige zaken, als het allemaal nog niet zo dringend is, je moet wel weten waar je die hulp kunt krijgen, de hulp moet 'passend' zijn en, zeker als de hulpvragen ingewikkelder worden, moet die hulp van vrijwilligers en professionals ook 'dekkend' zijn. En daar is dan weer een organisatie voor nodig. Een 'steunstructuur'. Liefst buurtgewijs. Om meedoen mogelijk te maken. De samenvatting vertelt kort ons verhaal.

De initiatiefgroep 'Van Onder Op'

1

De leden van de initiatiefgroep 'Van Onder Op' zijn:
André de Graaff, oud-ziekenhuisdirecteur;
Eric-Jan Tuininga, em.hoogleraar VU;
Evelien Blom, oud-wethouder Leusden;
Hans Acherman, oud-voorzitter SOL (ouderenbonden);
Jan de Bruijn, oud-directeur 't Hamersveld;
Lucas Koch, oud-huisarts en oprichter de Heelkom (Achterveld);
Margo Lak, trainer professionele hulpverleners.
Van onze groep hebben ook deel uitgemaakt:
Ago Salverda, helaas op 2 augustus j.l. overleden, en
Steven Smits die om gezondheidsredenen af moest haken.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting rapport 'Meedoen mogelijk maken'	pag. 5
1. Op weg naar een brede steunstructuur in Leusden	pag. 8
- wat wil 'Van Onder Op'?	
- waarom geeft 'Van Onder Op' 'meedoen' prioriteit?	
2. Welke beperkingen beletten senioren mee te doen?	pag. 9
- onderzoek onder 60 Leusdense senioren	
- onderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau	
- hulp bij het huishouden en de persoonlijke verzorging	
- stapeling van beperkingen	
3. Vijf voorstellen m.b.t. deze beperkingen	pag. 11
- eenvoudig lokaal vervoer bieden	
- computervaardigheid stimuleren	
- zorgen voor een sociaal netwerk in de buurt	
- fysieke en psychische beperkingen vroegtijdig opsporen	
- 'aandacht' voor wie toch in eenzaamheid vervalt	
4. Vier 'hobbels' bij de invoering van de steunstructuur	pag. 13
- zonder hulpvraag geen hulpaanbod	
- beschikbaarheid van een bestand van hulpverleners	
- professionals en niet-professionals moeten elkaar wel kunnen vinden	
- her-professionalisering van de professionals	
5. Vier voorstellen m.b.t. deze 'hobbels'	pag. 15
- inlooppunten waar men elkaar treft	
- een netwerk van vrijwilligers	
- een coördinatiefunctie	
- samen leren werken aan welzijn en zorg	
6. De organisatorische kenmerken van de steunstructuur	pag. 17
- een keten van niet-professionele en professionele hulpverleners	
- hulpverlening loopt goed gecoördineerd	
- het betreft zowel welzijn als zorg	
- een kleinschalig, laagdrempelig netwerk rond een inlooppunt	
- de buurt regelt het zelf	

7. Meedoen mogelijk maken: elf projectvoorstellen	pag. 19
<ul style="list-style-type: none">- ervaring opdoen met samenwerken- niet-toewijsbare hulp- een periodieke check-up onder senioren- huiskamergesprekken- twee bijeenkomsten met alle betrokken partijen- inlooppunten- lokale vervoersdienst- gebruik tablets- eenvoudige hulp voor een eindige periode- werving van nieuwe vrijwilligers- aandacht voor eenzamen	
□ . Van losse deelprojecten naar een steunstructuur	pag. 22
<ul style="list-style-type: none">- een programma voor de implementatie opstellen- lering elders opdoen- 'Van Onder Op' ziet voor zichzelf geen blijvende rol- een coalitie van buurten, professionele en vrijwilligersorganisaties, gemeente en zorgverzekeraar.	
□ . De te verwachten effecten	pag. 23
□□ . Tijdschema	pag. 23
Dankwoord	pag. 24

Bijlagen

- . Het gemeentelijk beleid (uit nota Dicht bij mensen)***
- . Kengetallen Sociaal en Cultureel Planbureau***

SAMENVATTING 'MEEDOEN MOGELIJK MAKEN'

Wat wil de initiatiefgroep 'Van Onder Op'

'Meedoen' is een elementaire menselijke behoefte: deel uit maken van de eigen samenleving, erbij horen, samen dingen doen, zich nuttig voelen, er zijn voor anderen. Maar allerlei beperkingen als gevolg van veroudering staan dat vaak in de weg. Ten koste van het eigen welbevinden. Welke beperkingen zijn dat zo al? Is daar iets aan te doen? En door wie? 'Van Onder Op' doet in deze rapportage een aantal voorstellen.

De grote lijn van de rapportage

Tijdens een brainstorm met senioren over prettig ouder worden (oktober 2015) bleek de grootste wens '**samen dingen doen**'. Maar dat gebeurt dan blijkbaar te weinig, 'Van Onder Op' zocht naar de oorzaken. In de daarop aansluitende interviews (november/december 2015) bleek dat allerlei **beperkingen** 'meedoen' bemoeilijken (hoofdstuk 2). Daar kun je soms wat aan doen (hoofdstuk 3). Maar bij een pilot rond senioren met beperkingen bleek dat er zich dan een aantal '**hobbels**' voordoen om dat voor elkaar te krijgen (hoofdstuk 4). Ook daar valt iets aan te doen (hoofdstuk 5). Maar het doel is niet het nemen van een aantal op zichzelf staande maatregelen, maar die maatregelen integreren in een brede **steunstructuur** die 'meedoen' mogelijk maakt. De kenmerken van zo'n steunstructuur staan in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 worden de genoemde maatregelen in **deelprojecten** uitgewerkt. En hoofdstuk 8 maakt de stap naar integratie van die deelprojecten in een steunstructuur die senioren helpt 'overeind' te blijven. Hoofdstuk 9 schetst de **effecten**.

Het doel: een brede steunstructuur

In hoofdstuk 1 schetst 'Van Onder Op' als doel het ontwikkelen en in Leusden introduceren van een brede 'steunstructuur'. Deze steunstructuur is erop gericht om senioren te ondersteunen, zodat zij:

- mee kunnen blijven doen aan het maatschappelijk leven, ondanks de beperkingen die het ouder worden opleveren;
- zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven kunnen behouden;
- en voorkomen wordt dat gevoelens van nutteloosheid en eenzaamheid de overhand krijgen.

De gesignaleerde beperkingen

In hoofdstuk 2 worden, – o.a. op basis van interviews onder zestig Leusdense senioren –, de belangrijkste beperkingen gesignaleerd, die 'meedoen' belemmeren en ten koste gaan van het eigen welbevinden:

- geen eigen vervoer;
- geen internettoegang;
- een klein en krimpend eigen sociaal netwerk,
- fysieke beperkingen;

waardoor:

- 'meedoen' bemoeilijkt wordt;
- zij niet de weg kunnen vinden bij eenvoudige hulpvragen
- en opgesloten raken in hun eigen kleine wereldje, – met eenzaamheid als uiterste consequentie –, totdat aan professionele hulp niet meer te ontkomen valt.

Daarbij moet ook oog zijn voor de gevolgen van afnemende energie: als het schoonhouden van huis en lijf een dagtaak wordt is er geen ruimte meer voor sociale activiteiten.

'Van Onder Op' heeft geconstateerd dat deze beperkingen met het ouder worden onvermijdelijk gaan stapelen en dan een voor veel senioren **onontwarpbare kluwen** worden.

Dat proces komt op gang lang voordat professionele hulp aan de orde is en vindt o.a. zijn oorzaak in de vrees onder senioren de regie over het eigen leven te verliezen als eenmaal hulpverleners in huis gehaald worden. Waardoor men hulp vragen voor zich uit schuift. Dat moment wordt uitgesteld tot het echt niet anders meer kan. De aanbevelingen van 'Van Onder Op' betreffen met name deze **eerste fase van hulpbehoevendheid** en de **aansluiting tussen de niet-profesionele hulpverlening door vrijwilligers uit de buurt en de professionele hulpverlening**.

Vijf voorstellen m.b.t. deze beperkingen

In hoofdstuk 3 staan vijf voorstellen m.b.t. deze beperkingen :

- **vervoer** op de korte afstand (naar bijeenkomsten, de Tuin, huisarts, winkelcentrum etc.);
- hulp bij het **vertrouwd raken met een tablet** (contacten, informatie, hulp vragen, spelletjes);
- een 'vroeg' **periodieke check-up**, zowel wat betreft zowel gezondheid als sociaal functioneren;
- de opbouw van een, het eigen kleine netwerk vervangend, **sociaal netwerk** in de buurt.

En voor wie toch tot eenzaamheid dreigen te vervallen:

- initiatieven om in het kader van 'Coalitie Erbij' eenzame senioren erbij te betrekken; Leusden is al één van de koplopergemeentes.

Nog te nemen 'hobbels'

In hoofdstuk 3 worden een viertal 'hobbels' gesignaleerd, toen na de interviews een aantal cases als pilot gestart werden met bestaande cliënten. Die pilot diende om te ontdekken hoe in de breedte tegemoet gekomen kan worden aan hun wensen met betrekking tot welzijn en zorg en hoe de samenwerking tussen professionals en niet-professionals het beste vorm te geven.

Die vier 'hobbels' zijn:

- senioren moeten wel om hulp vragen en leren dat hulp vragen niet meteen ook **verlies van regie** hoeft te betekenen;
- er dienen dan wel **voldoende vrijwillige hulpverleners** beschikbaar te zijn; maar veel potentiële vrijwilligers zijn niet georganiseerd en daarmee moeilijk te bereiken;
- ook professionele hulpverleners en niet-professionele (vrijwillige) hulpverleners weten elkaar maar moeilijk te vinden en moeten leren soepel en **als team samen te werken** en
- professionele hulpverleners moeten bereid zijn en in staat gesteld worden om **over de grenzen van hun eigen vakgebied heen te kijken** met oog voor de welzijnstekorten bij hun cliënten ten gevolge van door hen gesignaleerde beperkingen. En voor de mogelijkheden daar iets aan te doen.

Vier voorstellen m.b.t. deze hobbels

In hoofdstuk 5 worden een aantal voorstellen genoemd m.b.t. deze gesignaleerde 'hobbels':

- senioren in de praktijk er aan laten wennen om eenvoudige informele hulp te vragen, bijv. in een vroeg stadium hulp in te roepen bij klussen in en om het huis, hulp die nog niet echt nodig, maar wel fijn is, via een '**inlooppunt**', waar men elkaar treft, samen dingen doet en ook voor elkaar dingen doet;
- een **wervingscampagne onder nog vitale Leusdenaren** om die ertoe te brengen vrijwilligershulp te geven, opdat er buurtgewijs een breed sociaal netwerk voor eenvoudige informele hulp beschikbaar komt, dat het eigen te kleine netwerk aanvult of zelfs vervangt en waarop snel een beroep gedaan kan worden;
- **ervaring opdoen met samenwerken in** kleine gemengde teams rond hulpbehoevende senioren met meervoudige hulpvragen, zowel wat betreft welzijn als zorg, om met elkaar te 'ontdekken' wat zo al gedaan zou kunnen/moeten worden, wie wat het beste kan doen en hoe dat onderling te regelen;
- betrokken en geïnteresseerde professionals moeten in het kader van '**niet-toewijsbare zorg**' de mogelijkheid krijgen om ook buiten hun eigen vakgebied in teamverband actief te zijn.

De organisatorische kenmerken van de brede steunstructuur

Hoofdstuk 6 schetst een samenhangend beeld van de beoogde **brede steunstructuur**, die gekenmerkt wordt door:

- een keten van niet-professionele en professionele hulpverlening die gelijke tred houdt met de hulpbehoefte;
- waarbinnen de hulpverlening goed gecoördineerd verloopt;
- waar zorg en welzijn aandacht krijgen en
- de buurt een actieve rol speelt.

Elf concrete deelprojecten

In hoofdstuk 7 staat een lijst van concrete deelprojecten. Naast de hierboven onder hoofdstuk 3 en 5 al aangeduide negen voorstellen wil 'Van Onder Op' voorts:

7

- **via huiskamergesprekken** in de komende maanden zelf een vinger aan de pols blijven houden hoe 'meedoen' het best mogelijk gemaakt kan worden en of de steunstructuur daarin voorziet;
- in twee **bijeenkomsten** met professionals en vrijwilligersorganisaties en met publicaties in de Leusder Krant draagvlak voor onze voorstellen creëren.

Invoeringsprogramma

In hoofdstuk 8 wordt voorgesteld om deze deelprojecten op korte termijn te integreren in een brede steunstructuur door met betrokkenen een **invoeringsprogramma** op te stellen. Dat programma kan dan meegenomen worden in het overleg van de gemeenteraad over de verdeling van het beschikbare budget voor het 'sociaal domein'. Uiteindelijk zou er een coalitie moeten ontstaan tussen buurten, professionele en vrijwilligers-organisaties, gemeente en zorgverzekeraar.

De te verwachten effecten

In hoofdstuk 9 staan een aantal te verwachten effecten van de invoering van de steunstructuur:

- door 'meedoen' **meer welbevinden** voor senioren;
- door de brede steunstructuur **meer zekerheid en minder angst** met betrekking tot de vraag 'hoe het nu verder moet,' als men hulpafhankelijk wordt;
- door periodieke check-ups m.b.t. gezondheid en sociaal netwerk **meer preventie en meer kans op vroeg-signalering** en daarmee **meer welzijn en minder zorg**;
- door gecoördineerde inzet van professionals en niet-professionals in de steunstructuur **meer samenhang in de hulpverlening**;
- door aandacht voor alle beperkingen en hun gevolgen **beter maatwerk** in zowel welzijn als zorg;
- **vergroting van het eigen netwerk** waar een beroep op gedaan kan worden, o.a. via inlooppunten;
- door te ervaren dat hulp vragen niet betekent de zelfregie te verliezen **meer vertrouwen op eigen kracht en meer gebruik van eigen netwerk**;
- door mobilisatie van vrijwilligers **meer betrokkenheid van de samenleving** bij de hulpvragen van senioren en
- **minder kans op vereenzaming.**

Deze effecten zijn in overeenstemming met de doelstellingen van het gemeentelijk beleid.

Hoofdstuk 10 geeft een voorlopig tijdschema voor de periode tot 1 januari 2017:

Eind augustus 2016:	concept-rapport naar relevante partijen
September tot november:	breed overleg over samenwerking m.b.t. welzijn en zorg; overleg met relevante partijen m.b.t. realisatie deelprojecten.
Eind november/ begin december	afrondende rapportage m.b.t. uitkomsten voorgaand overleg en presentatie implementatie-programma, vóór bespreking in de gemeenteraad van de plannen m.b.t. het sociale domein (december)
1 januari 2017:	initiatiefgroep stopt met integraal project steunstructuur en beperkt zich waar nog nodig tot relevante onderdelen.

De hulpbehoefte van senioren neemt
stapje voor stapje toe,
de hulpverlening dient daarmee
in de pas te lopen.

1. OP WEG NAAR EEN BREDE STEUNSTRUCTUUR IN LEUSDEN

Wat wil 'Van Onder Op'?

'Meedoen' is een elementaire menselijke behoefte: deel uit maken van de eigen samenleving, erbij horen, samen dingen doen, zich nuttig voelen, er zijn voor anderen. Maar allerlei beperkingen als gevolg van veroudering staan dat vaak in de weg. Ten koste van het eigen welbevinden. Welke beperkingen zijn dat zo al? Is daar iets aan te doen? En door wie? De initiatiefgroep 'Van Onder Op', zelf bestaande uit senioren, dook daarin. En komt in deze rapportage met voorstellen.

De initiatiefgroep 'Van Onder Op' wil een brede 'steunstructuur' ontwikkelen en in Leusden introduceren, die erop gericht is voor senioren 'meedoen' mogelijk te maken, ondanks de beperkingen die het ouder worden met zich meebrengt. Deze steunstructuur helpt hen om :

- mee te blijven doen aan het maatschappelijk leven;
- zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven te behouden;
- te voorkomen dat een gevoel van nutteloosheid en eenzaamheid de overhand krijgt.

Maar een brede steunstructuur moet, vooral ook in tijden van veranderingen, versoberingen en bezuinigingen, het gevoel van grote onzekerheid over de gevolgen daarvan voor hun welzijn en zorg ondervangen. En deze kwetsbare mensen weer het vertrouwen geven dat de lokale samenleving hen niet aan hun lot over laat. "Hoe moet dat nu straks met mij?", zoals een oudere vrouw zei tijdens een bijeenkomst over de veranderingen in het sociale domein. Letterlijk: sociale zekerheid.

De initiatiefgroep beperkt zich in deze rapportage tot senioren, omdat dit de grootste groep is die met beperkingen te maken krijgt. Maar de beoogde steunstructuur is er voor iedereen, die dat nodig heeft

Waarom geeft 'Van Onder Op' 'meedoen' prioriteit?

De Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (WMO) kent twee doelen: participatie ('meedoen') en ondersteuning. De gemeente Leusden heeft vooralsnog vooral ingezet op 'ondersteuning'. Met name door de inzet van professionals in een sociaal team en basisteams in situaties met meervoudige problematiek waar een multidisciplinaire aanpak door professionals noodzakelijk is. Bij de overgrote meerderheid van hulpvragen gaat het echter om eenvoudige hulp die 'meedoen' mogelijk moet maken. Hulp die vaak ook door niet-professionals gegeven kan worden.

Als je overmorgen oud bent, wie zal je dan moed in spreken

En wie helpt je oversteken als het niet alleen meer gaat

En wie zal de stilte breken die als ijs rondom je staat?

Jules de Corte

'Van Onder Op' heeft geconstateerd dat de ondersteuning gericht op 'meedoen' nu nog niet adequaat is. Dat heeft met name betrekking op de fase waarin de eerste beperkingen die 'meedoen' belemmeren zich aandienen. Dus nog voordat professionele hulp noodzakelijk is. Die beperkingen maken het voor senioren lastig de aansluiting bij het moderne leven te behouden, men raakt ervan vervreemd, de beperkte energie wordt opgebruikt voor de meest noodzakelijke activiteiten en men komt sluipenderwijs terecht in een erg klein eigen wereldje. En voelt zich buitengesloten. Terwijl de doelstelling nu juist een 'inclusieve samenleving'² is. Pas als die verkommering onwenselijke vormen aanneemt, – omdat men zichzelf en zijn huis niet meer schoon houdt, verward raakt etc. -, komen de professionals in beeld.

'Van Onder Op' beoogt de hulpverlening juist in deze eerste fase te verbeteren opdat senioren, ondanks die beperkingen, zo lang mogelijk kunnen blijven 'meedoen'. En niet hoeven te vereenzamen.

² Uit brief van staatssecretaris van Rijn aan de Tweede Kamer, Voortgang en ambitie WMO, volwaardig meedoen, van 2 mei 2016

□. WELKE BEPERKINGEN BELEMMEREN SENIOREN MEE TE DOEN?

Onderzoek door 'Van Onder Op' onder 60 Leusdense senioren

Bij interviews onder 60 Leusdense senioren in november/december 2015 werden de volgende vier typen beperkingen gesignaleerd die 'meedoen' kunnen belemmeren:

- geen eigen vervoer (30% van de geïnterviewden);
- geen toegang tot internet (25% van de geïnterviewden);
- een (te) beperkt sociaal netwerk (50% van de geïnterviewden);
- fysieke beperkingen: armen, handen, benen, voeten, gehoor, gezicht ... (33% van de geïnterviewden).

Een vijfde beperking, n.l. financieel, kwam nauwelijks voor (< 5%) en is verder niet meegenomen.

Ongeveer 25% van de geïnterviewden ondervonden 3-4 van deze beperkingen, 50% 1-2 en 25% geen van deze beperkingen. De geïnterviewden woonden allen nog zelfstandig en deden nog geen beroep op betaalde hulpverlening, anders dan voor de schoonmaak.. Ook al is het geen representatieve steekproef, – zij hadden immers zichzelf aangemeld –, het werd duidelijk dat de gesignaleerde beperkingen 'meedoen' vaak ernstig belemmeren en een negatief effect hebben op het gevoel van welbevinden..

Onderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau

In 2015 heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een representatief onderzoek gedaan m.b.t. hulpverlening in het sociaal domein ³, die het voorgaande beeld bevestigt. Het SCP signaleert zeven beperkingen ⁴, waar kwetsbare mensen hulp bij nodig hebben. Soms van bekenden, soms van professionals. Het betreft een andere groep mensen, dan door 'Van Onder Op' is geïnterviewd: de SCP -groep had al wel professionele hulp (maatwerkvoorziening WMO); 68% van hen was 65+. Opvallend is dat, ofschoon zij weliswaar bij de beroepskrachten bekend zijn, 65% nog altijd met 3 tot 5 van deze beperkingen is blijven worstelen.

Dat leidt tot de conclusie dat:

- veel van deze hulpvragen kennelijk al bestonden voordat professionele hulp werd ingezet en niet allemaal zijn opgelost door die inzet van professionele hulp;
- alleen professionele hulp dus onvoldoende is;
- hulp van 'derden', – niet-professionals –, onmisbaar is.

Hulp bij het huishouden en de persoonlijke verzorging om mee te kunnen blijven doen.

Naast de ook door 'Van Onder Op' gesignaleerde beperkingen, heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau ook geconstateerd dat als gevolg van allerlei beperkingen ruim 50% van de onderzochte groep niet meer in staat is zelf het huishouden te doen en bijna 20% moeite heeft met de persoonlijke verzorging. Zelf het huishouden moeten doen en ook jezelf schoon houden, hebben een indirect effect op kunnen 'meedoen' Immers, na het stofzuigen is de schaarse energie op en je wilt er, als je ergens heen gaat of bezoek krijgt, wel presentabel uit blijven zien. Huishoudelijke hulp reikt dus verder dan een schoon huis alleen: het spaart energie voor andere activiteiten. En persoonlijke verzorging gaat niet alleen over een schoon lijf, maar ook over presentabele kleding en een verzorgd uiterlijk. Bezuïgingen daarop belemmen 'meedoen'.

Het is op grond van beide onderzoeken duidelijk dat veel senioren zonder hulp bij de genoemde beperkingen, en de gevolgen ervan, het alleen niet redden..

Stapelings van beperkingen

'Van Onder Op' maakt zich met name zorgen over de stapeling van deze beperkingen. Met ieder daarvan is op zich meestal best te leven. Maar zij komen zelden alleen! De ene beperking roept de andere op:

- wie geen eigen vervoer heeft, onderhoudt moeilijker zijn sociale contacten;
- wie zijn sociale contacten moeilijk kan onderhouden, komt ook minder makkelijk mensen tegen die hulp zouden kunnen bieden;

³ Sociaal en Cultureel Planbureau: Overall rapportage sociaal domein 2015, mei 2016.

⁴ Voor percentages, zie bijlage 2. Naast de bovengenoemde vijf ook: niet in staat tot het voeren van het huishouden en tot persoonlijke verzorging.

10

- wie geen internetverbinding heeft kan zich minder goed oriënteren op hulpmogelijkheden via het Sociaal plein of het regelen van diensten aan huis, zoals boodschappen laten bezorgen;
- wie het dan maar allemaal zelf probeert te doen, heeft geen energie meer over voor activiteiten, die het welbevinden versterken en het gevoel kunnen geven nog mee te doen.

Deze stapeling van effecten leidt tot een onontwarbare kluwen, waar mensen zonder hulp niet meer uitkomen. Het wordt ongemerkt een negatieve spiraal die eindigt in eenzaamheid. En die dus juist vroegtijdig opgemerkt en daarmee voorkomen had moeten worden. De beoogde steunstructuur dient dus niet alleen te voorzien in hulp maar ook in preventie en vroeg-signalering ter voorkoming van eenzaamheid.

3. VIJF VOORSTELLEN M.B.T. DEZE BEPERKINGEN

Eenvoudig lokaal vervoer bieden

Stel een lokale particuliere vervoersdienst in. Valys en Regiotaxi werken alleen op de langere afstand. Denk bij lokaal vervoer aan bezoek aan bijeenkomsten, huisarts, winkelcentrum, markt, etc. Of om er gewoon even uit te zijn. Er zijn genoeg mensen met een eigen auto en enige vrije tijd die dat zouden kunnen doen. WensboomLeusden bemiddelt bij voorbeeld al bij een incidentele vraag naar vervoer. Denk ook aan uitbreiding van de ritten van de 50+-bus, als meer mensen dezelfde bestemming hebben. Vergoed autokosten. Stel een telefoonnummer of een app in om vraag en aanbod snel bij elkaar te brengen. In meerdere gemeentes zijn dergelijke vervoersdiensten ontwikkeld: 'Participate' in Delft en 'golfkarretjes' in Houten. In o.a. Barneveld wordt samengewerkt met ANWB in AutomMaatje. In Rotterdam worden in het kader van 'Even Buurten' ook vervoersdiensten aangeboden. Zie ook Stichting MVM (Mobiliteit voor Iedereen) die gratis zorgbussen aanbiedt voor zorginstellingen en BROEM (Breed Overleg Ouderen en Mobiliteit).

Computervaardigheid stimuleren

Teveel senioren worden beperkt in hun mogelijkheden omdat zij niet over een internetverbinding beschikken. Het gaat hierbij niet alleen om dienstverlening (bijv. boodschappen of vervoer), maar ook om contact met hun sociale omgeving (familie, burens), opvragen van informatie over mogelijke hulpverlening, alarmering, spelletjes etc.

*De Hema had een actie met treinkaartjes,
maar de klanten kregen alleen een inlogcode!*

Vermoedelijk zien senioren er tegenop om eraan te beginnen, schaffen zich daarom nog maar geen tablet aan, want misschien blijft die ongebruikt, doen daarmee ook geen ervaring op, etc. Wie eenmaal een tablet heeft en daar, ook als beginner, hulp bij nodig heeft, kan die van Gilde Leusden krijgen. Maar moet dan wel zelf over een eigen tablet beschikken..

Zorgen voor een sociaal netwerk in de buurt

Het onderhouden van een eigen sociaal netwerk staat centraal. Dat is natuurlijk in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van senioren zelf. Maar we moeten daar geen overdreven verwachtingen van hebben. Hun oorspronkelijke netwerk bestaat vaak uit leeftijdgenoten en zo'n netwerk kan snel afkalven zonder dat er iets voor in de plaats komt: vrienden gaan dood, wonen te ver weg of zijn zelf hulpbehoevend. Contact leggen met een jongere generatie is makkelijker gezegd dan gedaan. En het is bekend dat nogal wat familierelaties soms zo weinig hartelijk zijn, dat een beroep erop doen weinig kans maakt. En wat de eigen kinderen betreft: die wil men vaak niet lastig vallen: 'Ze hebben het al zo druk'. En dus houdt men zich liever groot. En of de burens staan te trappelen ...?

Geconstateerd is ook dat mensen stoppen met deelnemen aan verenigingsactiviteiten omdat de vitaliteit achteruit gaat en/of men er niet meer kan komen. En dat er geen vervanging voor in de plaats komt. Bestaande organisaties zouden meer hun best kunnen doen om hun oudste leden bij de club betrokken te houden.

Zorg dus voor een breed collectief sociaal netwerk in de buurt dat het gekrompen eigen netwerk vervangt (zie o.a. 'inlooppunten' in hoofdstuk 5)

Fysieke en psychische beperkingen vroegtijdig opsporen

Degenen die vaak het eerst zicht hebben op fysieke en psychische beperkingen zijn de (para-)medici. Het is noodzakelijk dat, voordat 'meedoen' gehinderd wordt door fysieke beperkingen of een erg gekrompen sociaal netwerk, dit al gesignaleerd en gevolgd wordt. Daartoe is een regelmatige **check-up** m.b.t. de gezondheid en het sociaal netwerk geboden.

Bovendien, een van de belangrijkste uitkomsten van de nog lopende pilot ⁵ naar samenhang in de hulpverlening is: 'aandacht helpt'. Alleen al doordat iemand zijn zorgen kan uiten, er met oprechte aandacht geluisterd wordt en men niet meer het gevoel heeft er alleen voor te staan, ontstaat een nieuw perspectief op de beperkingen die men ervaart. Ook de geruststelling dat er verdere professionele hulp beschikbaar is als men daar aan toe is, wordt door de deelnemers als een opluchting ervaren. Daar moet bij zo'n check-upo ruimte voor zijn.

Het zou verder goed zijn als bij fysieke beperkingen niet alleen naar de beperking zelf gekeken wordt, maar ook naar de gevolgen daarvan voor het welbevinden. De vraag is dan of en hoe men ondanks die beperking toch mee kan blijven doen (bijv. via eerder inschakelen van een ergotherapeut) en/of er vervangende mogelijkheden voor bijv. hobby's zijn. In samenspraak onderzoeken welke mogelijke oplossingen er zijn, geeft bij de deelnemers aan de pilot al heel veel lucht.

Zo'n 10 jaar geleden kende Leusden een Consultatiebureau voor Ouderen met ongeveer dezelfde functie. Daar was van de kant van senioren zeker belangstelling voor en men vond het een goed initiatief.

Het liep op twee aspecten vast:

- de kosten à 80 euro per consult kwamen geheel voor rekening van de gemeente ⁶;
- er trad een 'dubbeling' op met de controles en check-ups die de huisartsen al uitvoerden.

De les is dus dat de kosten beter in de hand gehouden moeten worden en dat de huisartsen vanaf het begin het medische deel voor hun rekening kunnen nemen.

Introductie, ook in Leusden, van 'Welzijn op recept' zou verwijzing door de (para-)medicus naar welzijnsactiviteiten mogelijk moeten maken, bijv. als ouderen teveel in zichzelf gekeerd raken, last hebben van 'oud zeer', zich vervelen of, om welke reden dan ook, niet goed in hun vel zitten en afleiding nodig hebben. Denk daarbij ook aan begeleiding bij rouwverwerking. Die welzijnsactiviteiten moeten er dan wel zijn!

Dementie is een situatie waarbij vooral professionele begeleiding nodig lijkt. De hulp aan de mantelzorger van een dementerende is daarentegen juist wel een dankbaar terrein voor hulp door vrijwilligers.

En aandacht voor wie toch in eenzaamheid vervalt.

Het is beter om met bovenstaande maatregelen vereenzaming te voorkomen. Maar er zullen altijd mensen aan de aandacht ontsnappen. 'Van Onder Op' wil met een paar eenvoudige voorzieningen proberen eenzame mensen toch weer aansluiting te laten krijgen bij de Leusdense samenleving: aanspraak bij een coffee-corner in de supermarkt, een 'babbelbankje' op een plein, een maatje bij bezoek aan de Tuin, etc.

Een man alleen wiens lichaam alles hapert, die
bijna geen bezoek meer krijgt,
die zichzelf heeft overleefd.

Schrijver Frans Pointl over zichzelf

5 Op dit moment loopt er een pilot onder een aantal bestaande cliënten met meervoudige hulpvragen rond welzijn en zorg om te ontdekken waar senioren behoefte aan hebben en hoe dat in samenspel tussen professionals en vrijwilligers geregeld kan worden.

6 De staartsecretaris zal bezien hoe de samenwerking tussen gemeenten en verzekeraars kan leiden tot een effectieve (preventieve) zorgverlening en daarbij ook een 'betaaltitel' voor selectieve preventie betrekken (Kamerbrief, noot 2)

4. VIER 'HOBBELS' BIJ DE INVOERING VAN DE STEUNSTRUCTUUR

Na de interviews zijn als pilot een aantal cases gestart met bestaande cliënten om te ontdekken hoe in de breedte tegemoet gekomen kan worden aan hun wensen met betrekking tot welzijn en zorg en hoe de samenwerking tussen professionals en niet-professionals het beste vorm te geven. Daarbij kwamen een viertal 'hobbels' aan het licht:

- senioren zien er (te) vaak tegenop hulp te vragen en stellen dat daarom (te) lang uit, met name uit angst de regie over hun eigen leven te verliezen: **'zonder hulpvraag geen hulpaanbod'**;
- de niet-professionele hulpverleners zijn vaak niet georganiseerd, – en daarmee lastig vindbaar –, waardoor de hulpverlening te vaak terecht komt bij de toevallig wel beschikbare mantelzorgers, familieleden of bekenden: **'beschikbaarheid van een bestand van hulpverleners'**;
- de aansluiting tussen professionele en niet-professionele hulpverlening ontbreekt vaak: **'professionals en niet-professionals moeten elkaar wel kunnen vinden'**;
- de professionele hulpverleners beperken zich te vaak tot de problemen die op hun vakgebied liggen en hebben dan weinig oog voor de welzijnsvragen van hun cliënten: **'her-professionalisering van de professionals'**, waardoor zij meer oog krijgen voor de breedte van mogelijke ondersteuningsvragen.

Zonder hulpvraag geen hulpaanbod.

Dat senioren vaak pas laat hulp inroepen, kan vele oorzaken hebben:

- bang de regie over het eigen leven te verliezen (geen hulp willen vragen);
- vraagverlegenheid (geen hulp durven vragen);
- niet weten wie hulp zou kunnen geven (contactarm);
- berusting ('ouderdom komt met gebreken', 'zo gaat het nu eenmaal in het leven');
- trots ('ik heb nog geen hulp nodig').

Niet vragen van hulp begint naar onze indruk vaak uit angst de regie over het eigen leven te verliezen als je afhankelijk maakt van hulp. De andere overwegingen rechtvaardigen vervolgens het steeds weer uitstellen van de stap om nu toch echt eens hulp te vragen.

Mensen moeten daarom in een vroeg stadium kunnen ervaren dat hulp vragen niet meteen een inbreuk in het eigen leven hoeft te zijn. Juist als de hulpvragen nog incidenteel en niet echt urgent zijn, kan nog wat afgetast worden: wie vraag ik, klikt het, houd ik wat afstand, moet ik iets terug doen? Maar daarvoor moet je wel mensen kunnen ontmoeten, er al eens een praatje mee gemaakt hebben etc. Een 'inlooppunt' in de buurt kan die functie vervullen: men vindt er gezelligheid en aanspraak, doet eens dingen met elkaar en, als het een beetje mee zit, ook dingen voor elkaar. Is die eerste stap eenmaal gezet, dan komen de volgende stappen waarschijnlijk vanzelf. **Het moet gewoon worden om even hulp te vragen. En te geven.**

Beschikbaarheid van een bestand van hulpverleners.

Ging het in de vorige paragraaf vooral over incidentele hulp, naar mate de beperkingen toenemen en blijvender van aard worden, zal vaak meer structurele hulp nodig zijn. Het gevaar bestaat dat eenmaal incidenteel verleende hulp uit het eigen netwerk geleidelijk structureel wordt en zo teveel op één hulpverlener neer komt. Mensen willen best wat voor een ander doen. Als het ze uit komt: ze moeten nog 'nee' kunnen zeggen. Maar 'nee' zeggen is ongemakkelijk en 'nee' krijgen trouwens ook. Het gaat al beter als er een bemiddelaar tussen staat. Maar wil die bemiddelaar snel hulp in kunnen schakelen dan moet die niet in het wilde weg mensen moeten gaan aanklappen, maar over een flink bestand aan potentiële hulpverleners kunnen beschikken. WensboomLeusden werkt voor incidentele hulp al op deze wijze.

Als die incidentele hulp eenmaal structureel wordt, kan de cliënt dat vaak prima zelf coördineren. Maar als dat niet meer lukt kan een vast team hulpverleners onder elkaar wel regelen wie wanneer wie helpt. Het 'beheer' van het bestand van hulpverleners en de zorg voor de continuïteit in de hulpverlening moeten wel gewaarborgd worden. **Dat vraagt om een coördinator.**

Professionals en niet-professionals moeten elkaar wel kunnen vinden

Op dit moment lopen er, – onder auspiciën van 'Van Onder Op' –, een pilot om de mogelijkheden van intensievere samenwerking te onderzoeken tussen professionals, georganiseerde niet-professionals en niet-georganiseerde vrijwilligers. De uitkomsten van de pilot worden in september verwacht en kunnen nog tot aanvullende inzichten en informatie leiden. Tijdens de pilot bleken professionals niet automatisch te weten wat er allemaal door niet-professionals gedaan kan worden. Dat is meer dan zij voor mogelijk hielden. Professionals en niet-professionals komen elkaar ook niet vanzelf tegen. Daar kan het 'inlooppunt' een verbindende rol in spelen als de professionals daar regelmatig langs gaan.

Wijkverpleegkundige mist schone lakens.

De burens dan maar vragen om de was te doen?

Maar er zal snel en gemakkelijk geschakeld moeten kunnen worden als bij een cliënt van een van de professionals informele hulp vanuit de omgeving ingeschakeld moet worden en, omgekeerd, als niet-professionals behoefte hebben aan contact met professionele hulpverleners (o.a. signalering!). Dat moet niet per geval geïmproviseerd hoeven te worden. Een coördinator als sleutelfiguur, die de nodige contacten kan leggen en een hulpteam formeert, vergemakkelijkt dat. Door die coördinatie wordt ook voorkomen dat verschillende hulpverleners langs elkaar heen gaan werken.

Het effect is dat niet alleen effectiever en sneller hulp verleend wordt, maar ook dat, als de professionals makkelijker informele hulp kunnen inschakelen, de totale kosten van de hulpverlening dalen. En als de informele hulpverleners makkelijker professionals erbij kunnen betrekken, wordt de kans ook kleiner dat de zaken eerst uit de hand moeten lopen voordat professionele hulp ingezet wordt.

Her-professionalisering van de professionals

De laatste tien tot twintig jaar is de hulpverlening steeds verder geprofessionaliseerd. Maar daarmee ook exclusiever geworden, dat wil zeggen, alleen beschikbaar als specifieke geavanceerde hulp nodig is. Specifieke geavanceerde hulp, – met een daarop afgestemde financieringsstructuur en afgebakend domein –, vergroot het risico dat men alleen oog heeft voor problemen die passen bij het eigen 'hokje' in de zorg. En dat men bijv. geen oog heeft voor de effecten op het welzijn in het algemeen die de cliënt als gevolg van bepaalde beperkingen ondervindt. Ook niet weet wat daaraan gedaan zou kunnen worden, want het past niet in de afgebakende taakomschrijving van de eigen discipline. En daar dus ook niets aan doet.

Ik kan 's avonds nooit meer weg,

want dan komt de thuiszorg voor de steunkousen

Wil een professional kunnen samenwerken met informele hulpverleners, dan zal hij uit de 'comfort-zone' van het eigen vak moeten stappen. Meer 'outreaching', – 'er op af' zoals Larikslaan2 van plan is –, moeten gaan werken en mee moeten gaan denken bij de vraag hoe mensen het best bij hun beperkingen geholpen kunnen worden, opdat 'meedoen' mogelijk blijft.

Alleen bij professionele betrokkenheid in een vroeg stadium wanneer de eerste gevolgen van beperkingen merkbaar worden, wordt ook 'vroeg-signalering' mogelijk. En kan een **'keten' van informele hulp en professionele zorg** ontstaan. Met een vloeiende overgang van de fase waarin niet-professionele hulp nog toereikend is naar de fase waarin ook professionele zorg geboden is.

5. VIER VOORSTELLEN M.B.T. DEZE 'HOBBELS'

Inlooppunten waar men elkaar treft

Opdat mensen elkaar kunnen treffen, is voor 'Van Onder Op' de introductie van 'inlooppunten' per buurt (ook wel trefpunten, buurtkamers etc. genoemd) een essentieel onderdeel van 'meedoen mogelijk maken'. Buurtgewijs zullen zich waarschijnlijk allerlei varianten ontwikkelen naar activiteiten, verdienmodel, omvang etc. Van belang is dat het niet specifiek om 'oude mensen' gaat of mensen die voortdurend aandacht en zorg van professionals nodig hebben. Iedereen komt er graag, want het is er gezellig en huiselijk. Je kunt er een praatje maken, een kopje koffie drinken, een afspraak maken. En misschien wordt het zo ongemerkt voor sommige senioren wel hun informele dagopvang. Ook de ouderenadviseur en wijkverpleegkundige komen er regelmatig langs ('er op af!').

Gewoon in een huis in de buurt. En misschien staat er iets wel een tijdje leeg (denk aan de oude kleuterschool die als WOLBOOM een aantal jaren deze functie heeft vervuld). De nieuwe multifunctionele schoolgebouwen zouden dan hun naam echt waar kunnen maken als vanzelfsprekend ontmoetingspunt ⁷. Dan blijven ouders van schoolkinderen er even hangen (nu staan ze vaak buiten te wachten), je kunt er boeken lenen, een spelletje doen, de schooltuin wordt een moestuin etc. Alle buurtbewoners moeten dit als een trefpunt ervaren voor gemeenschappelijke activiteiten. Dat 'altijd' open is. 'Van Onder Op' denkt dat zo iets zich, gesteund door initiatieven van bijv. zzp'ers, na verloop van tijd wel eens zou kunnen ontwikkelen tot een echte 'buurtonderneming'.

Een netwerk van vrijwilligers

Informele hulp kunnen inschakelen vraagt de beschikbaarheid van een netwerk van vrijwilligers die best wat willen doen: een buur helpen die je niet kent. Maar dan moet je wel weten dat daar hulp nodig is. Hoe concreter, hoe beter. En je moet niet bang hoeven te zijn dat je ongemerkt de mantelzorger wordt waar de hele zaak op gaat draaien.

*Al wel een vluchteling te eten gehad,
maar niet die eenzame buurman?*

Op dit moment wordt in de eerder genoemde pilot onderzocht of het mogelijk is om met gerichte werving in de buurt voor een concrete vraag om support, (niet-georganiseerde) vrijwilligers te motiveren om zich daarvoor in te zetten.

'Van Onder Op' veronderstelt dat een oproep in de krant om in zijn algemeenheid 'vrijwilligers' te mobiliseren weinig kans maakt. Eerder een gerichte grote actie, waarbij

- een gevoel van urgentie ontstaat;
- 'momentum' gecreëerd worden: 'nu' moet er iets gebeuren en 'nu' meld je je aan;
- goed duidelijk wordt wat er precies van je verwacht wordt;
- je weet dat je er niet alleen voor komt te staan (vele handen maken het werk licht) en
- er een organisatie achter steekt die de zaken regelt.

Gastvrij Leusden heeft laten zien dat, als aan dergelijke voorwaarden voldaan is, mensen zich best willen inzetten voor anderen 'Van Onder Op' wil graag met Gastvrij Leusden, de gemeente, Larikslaan2 en organisaties die al met vrijwilligers werken samen een plan te maken hoe actief meer Leusdenaren hiervoor te mobiliseren. Mogelijk is daar marketing deskundigheid bij nodig

Een en ander kan natuurlijk niet los gezien worden van de bestaande vrijwilligersorganisaties. Welk aandeel zij kunnen en willen nemen vraagt nader overleg.

Een coördinatiefunctie

Naarmate meer professionals en meer niet-professionals zich rond meer hulpontvangende senioren groeperen, wordt de kans groter dat het overzicht zoek raakt: 'heb jij vandaag al gewandeld met meneer X', 'wie doet deze keer de boodschappen'; 'is de dokter al gebeld'? Dat is vragen om moeilijkheden: als iedereen

⁷ De provincie Utrecht kende een (gesubsidieerd) programma: De basisschool als vanzelfsprekend ontmoetingspunt.

een beetje verantwoordelijk is, is niemand echt verantwoordelijk. Er zullen t.z.t. coördinatoren nodig zijn die

16

de door iedereen gekende spil in het hulpverleningsnetwerk van hun buurt zijn, het overzicht houden en de continuïteit in de hulpverlening waarborgen. Maar ook als eerste aanspreekpunt fungeren als er plotseling hulp gezocht moet worden. Voor de hulpzoekenden, voor de professionals en voor de vrijwilligers. De coördinator is een onafhankelijke tussenpersoon, die een gelijkwaardige gesprekspartner moet kunnen zijn, ook voor de professionals, en het kan niet zo zijn dat iemand het er een beetje bij doet. Als na verloop van tijd blijkt hoeveel werk⁸ en hoeveel tijd die functie kost en welke eisen eraan gesteld moeten worden qua kennis, ervaring en beschikbaarheid, lijkt het waarschijnlijk dat daarvoor niet met onbetaalde vrijwilligers volstaan kan worden.

Hoe veeleisend die functie is, hangt ook van de manier waarom binnen de 'buurt' de hulp georganiseerd is: zijn er contactpersonen per straat ('strato's'), hebben zich groepjes vrijwilligers gevormd die onder elkaar de hulp regelen, etc.?

Een goede coördinator betaalt zichzelf, want bespaart de betaalde beroepskrachten veel tijd, die zij anders zelf moeten besteden aan het zoeken van hulpverleners, het dagelijks organiseren van het werk etc.

Samen leren werken aan welzijn en zorg

De coördinator moet ervan opaan kunnen dat hulpverleners, of het nu professionals of mensen uit de buurt zijn, goed kunnen samenwerken. Dat betekent niet alleen dat ze elkaar een beetje moeten liggen, maar vooral dat zij zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor welzijn en zorg van de senior die zij helpen, hem in zijn waarde laten (zelfregie!), niet dingen doen die hij zelf nog kan of dingen doen die zijn vertrouwde manier van leven teveel doorkruisen, zicht hebben op elkaars deskundigheden en ervaring, elkaar daarvoor de ruimte laten, elkaar daarin durven vertrouwen etc. En samen het werk regelen: beginnen met de vraag wat er zo al aan welzijn en zorg gedaan zou kunnen worden, daar samen een plan voor maken, ieders aandeel afspreken. De coördinator moet er vanuit kunnen gaan dat samenwerking vanzelfsprekend is.

Dat spoort niet met een werkwijze waarbij iedereen zich beperkt tot zijn eigen vakgebied en zich niet verantwoordelijk voelt voor het totaal. Ook bij de opbouw van het Sociaal Team moesten professionals uit verschillende organisaties en verschillende disciplines leren als team te functioneren. Binnen de steunstructuur, waarbij het ook nog gaat om welzijn en om niet-professionals, speelt hetzelfde. **Daar verandering in brengen, gaat niet vanzelf!** Je kunt het niet afspreken of opleggen. Een cursus volstaat niet. Er zal dus specifiek in de praktijk flink aandacht aan besteed moeten worden. Het is riskant om dat op zijn jan-boeren-fluitjes te doen, want dan geeft het alleen maar teleurstelling en het gevoel dat zo'n steunstructuur toch niet werkt. Dat wordt een vrij tijdrovend project (veel deelnemers!) onder professionele begeleiding.

8. Volgens de rapportage m.b.t. het project 'Even Buurten' in Rotterdam (zie hoofdstuk 8) bestaat ongeveer 50% van het werk uit het opbouwen en onderhouden van het netwerk, 40% inschakeling van hulpverleners en 10% 'activeren van latente hulpbehoefte'.

6. DE ORGANISATORISCHE KENMERKEN VAN DE STEUNSTRUCTUUR

Een keten van niet-professionele en professionele hulpverlening

Kwetsbare mensen voor wie we meedoen mogelijk willen maken, moeten snel en eenvoudig hulp kunnen krijgen. Dat wil zeggen dat zij:

- op één adres terecht kunnen, ook voor informele hulp (zoals nu bij Larikslaan2 als het over professionele hulp gaat);
- niet telkens hun hele verhaal hoeven te doen;
- er op moeten kunnen rekenen dat, met name wanneer er meervoudige hulp van meerdere kanten geleverd moet worden, de hulpverleners goed gecoördineerd en als team opereren;
- en dat die er attent op zijn dat de hulpvrager ervaart zelf de regie te kunnen houden.

Bij activiteiten als voorbereiding op de pilot bleek dat een aantal professionals elkaar niet kennen én niet weten waarvoor zij bij elkaar terecht kunnen. Ook de bekendheid met de mogelijkheden die vrijwilligersorganisaties te bieden hebben, bleek beperkt. Elkaar kennen én elkaar weten te vinden is de eerste voorwaarde om van een keten voor zorg en welzijn te kunnen spreken. Immers, ook voor de professionals (wijkverpleegkundigen, huisartsen, WMO-consulenten etc.) moet het duidelijk zijn hoe zij snel informele hulp in kunnen schakelen. En omgekeerd, voor familie of buurtbewoners, wat te doen bij een 'niet-pluis-gevoel'. Ad-hoc afspraken rond een casus en voortdurende improvisatie zijn dan niet meer toereikend. De voorgestelde 'steunstructuur' dient als 'frame'.

Hulpverlening loopt goed gecoördineerd

Naarmate er meer hulpvragende senioren zijn en er meer hulpverleners bij betrokken zijn, wordt de dan noodzakelijke coördinatie 'dagwerk'. 'Van Onder Op' verwacht dan ook dat al snel die coördinatie een sleutelfunctie wordt binnen de steunstructuur. Om snel te kunnen schakelen is ook de beschikbaarheid van een actueel en toegankelijk overzicht over het netwerk van professionele en niet-professionele hulpverleners noodzakelijk. Het Sociaal-plein kan daarin gaan voorzien als ook de informele hulp, al dan niet in georganiseerd verband, daar onderdeel van uit maakt.

Het betreft zowel welzijn als zorg

Hulp betreft niet alleen noodzakelijke hulp ('zorg'), maar ook wenselijke hulp ('welzijn')⁹. Ook ten behoeve van de ovebelaste mantelzorger. Ook als wenselijke hulp structureel wordt ('elke dag even mee gaan wandelen') moeten altijd meerdere hulpverleners oproepbaar zijn, opdat niet telkens op dezelfde beroep gedaan hoeft te worden. Om te voorkomen dat niet-professionele vrijwilligers onbedoeld ook in de rol van mantelzorger terecht komen of er maar niet aan beginnen uit angst er uiteindelijk alleen voor te staan.

Een kleinschalig, laagdrempelig netwerk rond een inlooppunt

Opdat de hulpaanhankelijke zo veel mogelijk zelf zijn hulp kan regelen (behoud van regie!), is het kunnen ontmoeten van potentiële hulpverleners essentieel. Een 'inlooppunt' in de buurt is dan ook een integraal onderdeel van de steunstructuur. Dichtbij, vertrouwd. En dat geldt ook voor de degenen die best even een helpende hand uit willen steken. Laagdrempelig dus. En kleinschalig om het overzichtelijk en een beetje leuk te houden. Dat geldt misschien minder voor de professionals, maar ook voor de wijkverpleegkundige is het prettig om in het kader van niet-toewijsbare hulp een eigen buurt als werkterrein te hebben en, omgekeerd, voor de buurt een 'eigen' wijkverpleegkundige. Want professionals gaan zelf ook 'er op af' en wachten niet tot zij te hulp geroepen worden. 'Van Onder Op' steekt voor inlooppunten daarom in op buurtniveau. Het zou voor de laagdrempeligheid en de overzichtelijkheid goed zijn als elke buurt een eigen 'inlooppunt' heeft. De omvang van de 'buurt' is dan het gebied dat onder het bereik van het 'inlooppunt' en van de coördinator valt. En binnen het bereik is van de oudere buurtbewoners met een rollator.

De buurt regelt het zelf

'Van Onder Op' ziet daarin ook een rol voor een buurtorganisatie. Naast Buurkracht Alandsbeek zijn inmiddels ook in Achterveld de voorbereidingen getroffen voor een vereniging Door Achtervelders Voor

⁹ 'Levensbrede ondersteuning' noemt de recente Kamerbrief van de staatssecretaris dat (zie noot 2).

Achtereinders (DAVA). 'Van Onder Op' verwacht dat, als eenmaal 'inlooppunten' van de grond komen, mensen elkaar daar gaan treffen (niet alleen senioren) en dingen samen gaan doen. Zodat er 'vanzelf' een

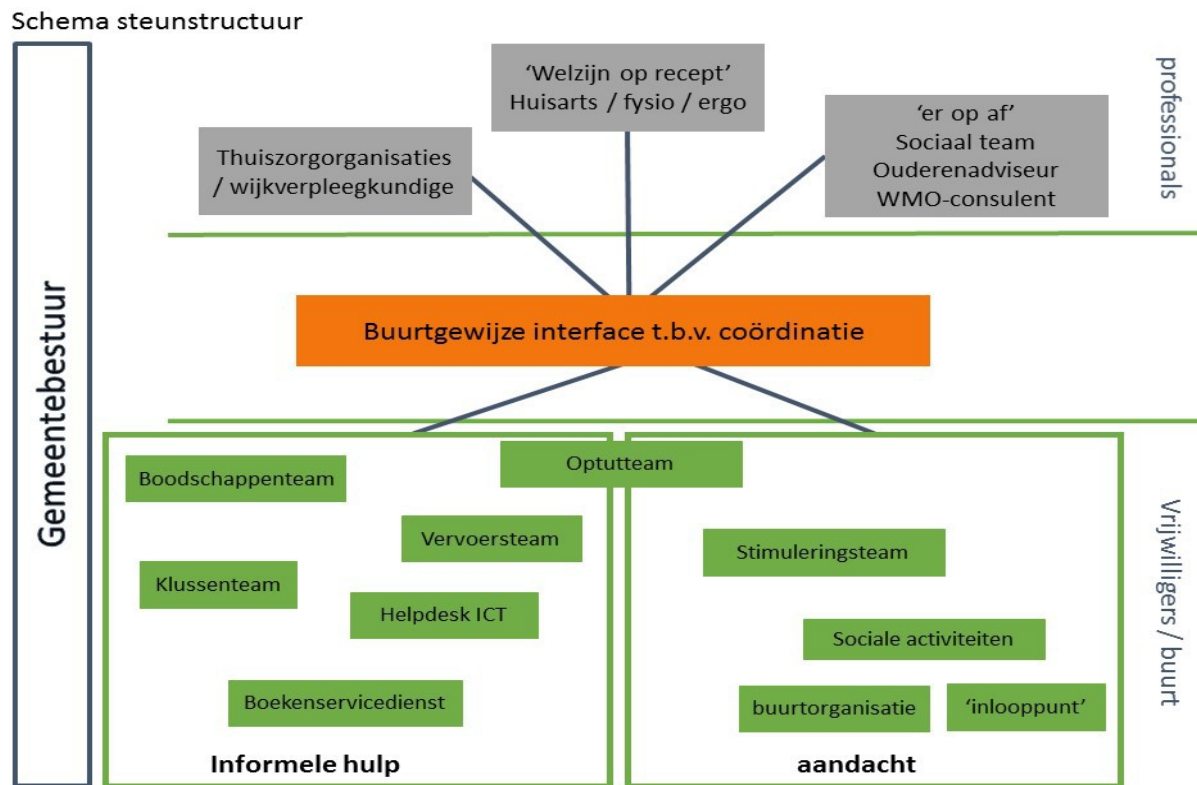
18

netwerk ontstaat van vrijwilligers die de verantwoordelijkheid nemen om van dat 'inlooppunt' een echt trefpunt te maken. Bijv. door activiteiten te organiseren die buurtbewoners daarheen doen trekken. Misschien wordt het wel een informele dagopvang¹⁰ voor senioren die anders maar de hele dag thuis zitten, kunnen er peuters even 'gestald' worden, wordt er wat begeleiding gegeven bij huiswerk etc. En is het gezellig!

Hoever de bemoeienis van een buurtorganisatie gaat, moet blijken. Dat kan per buurt verschillen en hangt bijv. af van de mogelijkheden die een 'inlooppunt' biedt, het enthousiasme van de buurt etc. Ter inspiratie zijn er genoeg voorbeelden, zoals in Amsterdam ('stadsdorpen'), Brabant ('zorgcoöperaties'), rond Eindhoven ('Kilimanjaro') en, vlak in de buurt, Austerlitz. Bij al die voorbeelden hebben de inwoners zelf het initiatief en de leiding. Een grootschalig voorbeeld biedt 'Even Buurten' in Rotterdam.

“Het ondersteunen van de informele zorg is een wettelijke taak van gemeenten die ze afhankelijk van individuele en lokale omstandigheden kunnen inzetten”¹¹. De gemeente moet het echter niet zelf willen doen, maar zorgen dat het gebeurt.

Onderstaand schema is bedoeld als denkmodel

Zegt een vrouw tegen haar man: 'Je zit de hele dag maar op de bank, ga eens wat doen!'

Ouderen kunnen best meer voor elkaar zorgen, omdat ze langer vitaal blijven.

Rudi Westendorp, hoogleraar ouderengeneeskunde

10 De Kamerbrief signaleert (zie noot 2) dat “alle gemeenten (op termijn) sureven naar laagdrempelige voorzieningen in de wijk, die tegen een minimale eigen bijdrage en zonder dat daar een beschikking aan vooraf moet gaan, toegankelijk zijn”.

11 Uit de Kamerbrief (zie noot 2)

7. MEEDOEN MOGELIJK MAKEN: ELF PROJECTVOORSTELLEN

De plannen voor een steunstructuur krijgen op onderdelen vorm via concrete deelprojecten. De periode september tot en met december wil 'Van Onder Op' gebruiken om de haalbaarheid van realisatie op korte termijn (binnen een jaar) te toetsen via een tweetal bijeenkomsten om:

- samenwerking in welzijn en zorg te stimuleren (hieronder a. en b.) en
- afspraken te maken wie als trekkers dan wel als participanten de realisatie van de deelprojecten op zich willen nemen (hieronder c. t/m/ k.).

a. ervaring opdoen met samenwerken

Aan de hand van de ervaringen met een aantal lopende pilots een voorstel maken om in het verlengde daarvan onder begeleiding te **oefenen in samenwerking** tussen professionals en niet-professionals. Informele ontmoetingsbijeenkomsten tussen professionals en niet-professionals kunnen ook daartoe behoren. Aan de gemeente en Achmea zal daarvoor een financiële bijdrage gevraagd worden ter wille van professionele begeleiding.

Realisatie: Initiatief 'van Onder Op' tot 1 januari 2017, daarna betrokken organisaties. Bijdrage gemeente en Achmea gevraagd.

b. niet-toewijsbare hulp

Aan de hand van de ervaringen met het voorafgaande project moet duidelijk worden of en hoe de gevolgen van de compartimentering in uiteenlopende vakgebieden ondervangen kan worden en schotten in de financiering waar nodig doorgankelijk gemaakt. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan zal aan de gemeente (thuiszorg/huishoudelijke hulp/dagopvang) en Achmea (wijkverpleging) gevraagd worden nadere afspraken te maken om **niet-toewijsbare hulp** op wijkniveau door wijkverpleegkundigen voor zover nodig te financieren. Elders wordt daar al mee geëxperimenteerd¹². Daarbij ook 'Welzijn op recept' onder huisartsen te betrekken.

Realisatie: 'Van Onder Op' neemt initiatief voor overleg met betrokken partijen om tot een voorstel te komen.

c. een periodieke check-up onder senioren

In overleg met huisartsen (en hun praktijkondersteuners), wijkverpleegkundigen en WMO-consulenten wil 'Van Onder Op' draagvlak zoeken voor een **periodieke check-up** onder senioren. Al eerder is gebleken is dat dit een gevoelig onderwerp is, waar meerdere partijen elkaar moeten vinden in een handzame formule. Elders lukt dit (zie bijv. het Consultatiebureau voor Senioren in Losser, door staatssecretaris van Rijn als goed voorbeeld aangemerkt). Er zijn meerdere varianten qua leeftijdsgroep, kosten, financiering, frequentie etc. Vilans heeft daar een rapport over uitgebracht. Voor de uitvoering ervan zal aan Achmea en aan de gemeente een financiële bijdrage gevraagd worden.

Realisatie: initiatief 'Van Onder Op'. Overleg met betrokken partijen moet nog gestart. Kosten: in aanloop geen. Financiering bij realisatie door gemeente, zorgverzekeraar, deelnemers?

d. huiskamergesprekken

Via huiskamergesprekken blijft 'Van Onder Op' zich de komende maanden oriënteren hoe 'meedoen' het best mogelijk gemaakt kan worden en of de steunstructuur werkt. Buurtgewijze worden de eerder geïnterviewden en de deelnemers aan de brainstormsessies in kleine groepen uitgenodigd voor een gesprek over 'meedoen'. Zij waren daar immers eerder ook al in geïnteresseerd. Bij gebleken belangstelling organiseren we vervolgbijeenkomsten, waarbij iedereen gevraagd wordt een buur of kennis mee te nemen. Deze huiskamergesprekken kunnen tevens een opstapje worden naar meer saamhorigheid in de buurt en straks worden voortgezet in een inlooppunt.

Realisatie: organisatie door 'Van Onder Op'. Reeds gestart. Kosten: geen.

¹² Een recent rapport aan de staatssecretaris doet daaromtrent voorstellen en kan als vertrekpunt dienen: Anderson Elffers en Felix: Niet toewijsbare wijkverpleegkundige zorg, maart 2016

e. twee bijeenkomsten met alle bij een steunstructuur te betrekken organisaties

Niet alleen senioren moeten 'meedoen', maar ook de professionals, vrijwilligersorganisaties etc. In twee grootschalige bijeenkomsten worden instanties, professionele en vrijwilligers-organisaties geïnformeerd over onze voorstellen, uitgenodigd om mee te doen en coalities gesmeed die op onderdelen de realisatie ter hand nemen.

Geïnteresseerde inwoners worden met maandelijkse publicaties in de Leusder Krant over de voortgang op de hoogte gehouden.

Realisatie: Organisatie door 'Van Onder Op'. In voorbereiding. Kosten: ±1500 euro.

f. inlooppunten

'Van Onder Op' streeft naar een kleinschalige buurtgerichte steunstructuur waarin professionals, vrijwilligersorganisaties en buurtbewoners samenwerken. De beschikbaarheid van een inlooppunt in een buurt is daarvoor essentieel. De afgelopen twee jaar is gebleken dat er veel animo is om wijkgerichte activiteiten te gaan ontwikkelen, zowel bij scholen, bij vrijwilligers als bij buurtbewoners, die graag in de buurt actief willen zijn of worden. Tijdens de door 'Van Onder Op' georganiseerde bijeenkomsten bleken veel organisaties daartoe ook te willen samenwerken. Daarom is het voorstel om in het najaar een coalitie te vormen van alle geïnteresseerden en te starten met een viertal pilots: op twee locaties met Het Koppelhuis, met de scholen aldaar in het nieuwe MFC Atria, rondom de leegstaande school Kinderland en in Achterveld (DAVA). Het vertrekpunt is daarbij meer sociale cohesie in de buurt, niet bijv. professionele dagopvang.

Realisatie: tot 1 januari 2017 initieert 'Van Onder Op' overleg. Facilitering door gemeente gevraagd.

g. lokale vervoersdienst

Aan de hand van ervaringen in o.a. Barneveld (AutoMaatje), Houten ('golfkarretjes') en Delft ('Participate') nagaan of er op basis van de bestaande 50+bus en particuliere chauffeurs op vrijwillige basis een eenvoudige kostendekkende vervoersdienst over de korte afstand ingericht kan worden.

Realisatie: Initiatief ligt bij de gemeente. 'Van Onder Op' is betrokken bij overleg

h. gebruik tablets door senioren

'Van Onder Op' stelt voor dat senioren met behulp van een aantal 'leen-tablets' **met internet vertrouwd** gemaakt kunnen worden. Gilde Leusden verzorgt nu al op een centraal punt frequent bijeenkomsten voor mensen die al een computer of tablet hebben, maar er onvoldoende vertrouwd mee zijn en er meer uit willen halen. Ons voorstel betreft mensen die nog geen tablet hebben en twijfelen of ze ermee om kunnen gaan, met hulp de eerste stapjes zetten. Om te voorkomen dat zij dan eerst een tablet aan moeten schaffen, stelt 'Van Onder Op' voor 'leen-tablets' in te zetten. Voor mensen met een beperkte actie-radius zou deze service 'op rollator afstand' aangeboden moeten worden, zoals in een inlooppunt, liefst met een paar beginners tegelijk.

Realisatie: 'Van Onder Op' gaat op zoek naar een partner om dit mee te realiseren.

i. eenvoudige hulp voor een eindige periode

WensboomLeusden overweegt het aanvankelijke concept van incidentele kortdurende hulp in en om het huis uit te breiden naar **eenvoudige hulp over een eindige periode** (zoals boodschappen doen, hond uitlaten), bijv. na terugkomst uit het ziekenhuis van alleenstaande senioren of tijdelijke uitval van mantelzorgers; Dit blijft informele hulp voor eenvoudige diensten met een niet-structureel karakter door vrijwilligers. Het lijkt lastig voor WensboomLeusden om voor langere tijd de verantwoordelijkheid voor continuïteit bij structurele dienstverlening op zich te nemen. WensboomLeusden is een vereniging die voor zijn leden bemiddelt bij onderlinge hulp..

Realisatie: WensboomLeusden neemt het initiatief. Geen verdere rol 'Van Onder Op'. Kosten: geen

j. werving van nieuwe vrijwilligers

Voor de beoogde steunstructuur is een ruim bestand aan vrijwilligers nodig ('vele handen maken het werk licht'). Gastvrij Leusden heeft laten zien dat als het doel aanspreekt en de urgentie groot genoeg is, mensen zich best willen inzetten om te helpen. Wij stellen voor dat aan de hand van ervaringen van Gastvrij Leusden en in samenwerking met lokale vrijwilligersorganisaties een voorstel ontwikkeld wordt tot het **mobiliseren van vrijwillige hulpverleners**. Aan de gemeente wordt gevraagd om daarbij zo nodig marketing deskundigheid in te kunnen huren en ook anderszins in het kader van De Samenleving Voorop de werving en

inzet van vrijwilligers te bevorderen.

Realisatie: oriënterend overleg met Gastvrij Leusden wordt door 'Van Onder Op' gestart

k. aandacht voor eenzamen

Omdat er helaas altijd, ondanks alle goede bedoelingen, eenzame mensen zullen zijn die nog aan de aandacht ontsnapt zijn, wil 'Van Onder Op' proberen toch met deze mensen in contact te komen. Sinds 2014 is er een nationale Coalitie Erbij. Leusden is daarbij één van de 20 koplopergemeentes. Omdat de activiteiten binnen de gemeente nogal beperkt leken, heeft 'Van Onder Op' als extra impuls marketingbureau VODW gevraagd een brainstorm te leiden met als doel enkele inspirerende projecten te ontwikkelen, die in het najaar opgepakt kunnen gaan worden. Zo wordt gedacht aan nog laagdrempeliger initiatieven dan een inlooppunt, zoals een bemande coffee-corner in de supermarkt, een 'babbelbankje' op een plein, een maatje om bijv. eens mee naar de Tuin te gaan. Dat kan het isolement wellicht doorbreken en even 'aandacht' krijgen makkelijker maken. Maar ook bijv. rouwverwerking als mensen erg in zichzelf gekeerd raken of eenvoudige hulp als men de deur niet uit kan etc.

Realisatie: 'Van Onder Op' in samenwerking met Larikslaan 2 en hulpverleners. Kosten: vooralsnog geen.

Deze losse projecten zijn wel onderdelen van de beoogde steunstructuur, maar missen nog samenhang.

8. VAN LOSSE DEELPROJECTEN NAAR EEN STEUNSTUCTUUR

Een programma voor de implementatie opstellen

De voorgaande verzameling deelprojecten met vele trekkers en participanten moet nog aaneen gesmeed worden om van een brede steunstructuur te kunnen spreken. Dat gaat niet vanzelf. Ons voorstel is dat in de komende maanden een **globaal programma voor de implementatie** opgesteld wordt, waarin aangegeven wordt wat bij de implementatie zo al komt kijken. Dat is meer dan alleen de hiervoor genoemde deelprojecten realiseren. Er zullen afspraken gemaakt moeten worden met deelnemende organisaties over ieders aandeel en de onderlinge afstemming, er zal een begin gemaakt moeten worden met het starten van een paar inlooppunten, er zullen de eerste coördinatoren gezocht moeten worden die als spil een netwerk in de buurten rond die inlooppunten op gaan zetten, er zal een lichte (!) overall-organisatie opgezet moeten worden die waakt over de voortgang en de continuïteit. En er zal geld voor opzij gezet moeten worden. Met het oog op de budgettaire verdeling rond de jaarwisseling van de beschikbare gelden voor het sociaal domein is het dus van belang dat er ook een eerste schatting gemaakt wordt van de aan de steunstructuur verbonden kosten.

Lering elders opdoen

Leusden hoeft gelukkig niet het wiel helemaal zelf uit te vinden. Het project 'Even Buurten' in Rotterdam¹³ heeft qua doelstelling en praktische invulling veel overeenkomsten met de voorstellen van Van Onder Op en vermeldt allerlei aspecten waarmee rekening gehouden moet worden. Maar er zijn veel meer voorbeelden: Apeldoorn-Zuid, Hoogeloon, Eindhoven, Austerlitz, de stadsdorpen in Amsterdam etc. Mede aan de hand daarvan moet het mogelijk zijn in de periode september/december een globaal implementatieprogramma op te stellen, inclusief een eerste schatting van de daarmee verbonden kosten.

'Van Onder Op' ziet voor zichzelf geen blijvende rol

Voor de initiatiefgroep geldt dat die zich wel in zal zetten om de komende maanden voldoende draagvlak te creëren voor een gezamenlijke aanpak, maar ziet geen leidende rol voor zichzelf ziet weggelegd om daarna ook de beoogde steunstructuur te effectueren. De bedoeling is altijd geweest om alleen als 'aanjager' op te treden voor de discussie rond goede hulp voor senioren.

Een netwerk van buurten, professionele en vrijwilligers- organisaties, gemeente en zorgverzekeraar

'Van Onder Op' denkt het liefst in termen van netwerken, om te beginnen op buurtniveau rond een inlooppunt. Dat geeft ook de meeste kans op een lichte, kleinschalige en laagdrempelige 'organisatie'. Maar alleen al omdat niet alle participanten buurtgebonden werken en er, – via een populatie-model? –, bovendien geld verdeeld en beheerd zal moeten worden, is waarschijnlijk ook een dorps brede 'paraplu' onvermijdelijk. Dat klemt te meer als bijv. ook de zorgverzekeraar medefinancier wordt, niet-toewijsbare zorg onderling verrekend moet worden etc. Dat betekent dat 'Van Onder Op' de gemeente vraagt daarin een faciliterende rol te spelen. Maar: de Samenleving Voorop! De gemeente moet het niet allemaal zelf willen doen, maar zorgen dat het gebeurt! Dat is al lastig genoeg.

13

Pas medio augustus van dit jaar raakten wij hiermee bekend; het is een groot door ZonMw gesubsidieerd project, dat in de implementatiefase verkeerd.

9. DE TE VERWACHTEN EFFECTEN

Dit zijn de door 'Van Onder Op' verwachte effecten:

- door 'meedoen' **meer welbevinden** voor senioren;
- door de brede steunstructuur **meer zekerheid en minder angst** met betrekking tot de vraag 'hoe het nu verder moet,' als men hulpafhankelijk wordt;
- door periodieke check-ups m.b.t. gezondheid en sociaal netwerk **meer preventie en meer kans op vroeg-signalering** en daarmee **meer welzijn en minder zorg**;
- door gecoördineerde inzet van professionals en niet-professionals in de steunstructuur **meer samenhang in de hulpverlening**;
- door aandacht voor alle beperkingen en hun gevolgen **beter maatwerk** in zowel welzijn als zorg;
- **vergroting van het eigen netwerk** waar een beroep op gedaan kan worden, o.a. via inlooppunten;
- door te ervaren dat hulp vragen niet betekent de zelfregie te verliezen **meer vertrouwen op eigen kracht en meer gebruik van eigen netwerk**;
- door mobilisatie van vrijwilligers **meer betrokkenheid van de samenleving** bij de hulpvragen van senioren;
- **minder kans op vereenzaming.**

Deze effecten stemmen overeen met de beleidsdoelen van de gemeente. Zie bijlage 1.

Of deze effecten ook echt bereikt worden ligt niet in de macht van Van Onder Op, wel in de macht en inzet van betrokken instanties en organisaties.

10. TIJDSHEMA

Eind augustus 2016:	concept-rapport naar relevante partijen
September – november:	breed overleg over samenwerking m.b.t. welzijn en zorg; overleg met relevante partijen m.b.t. realisatie deelprojecten.
Eind november/ begin december	afrondende rapportage m.b.t. uitkomsten voorgaand overleg en presentatie implementatie-programma, vóór bespreking in de gemeenteraad van de plannen m.b.t. het sociale domein (december)
1 januari 2017:	initiatiefgroep stopt met integraal project steunstructuur en beperkt zich waar nog nodig tot relevante onderdelen.

DANKWOORD

De afgelopen jaren waren door de veranderingen in het 'sociaal domein' een hectische tijd. De rijksoverheid dwong veranderingen af, de gemeente moest maar zien hoe dat in goede banen werd geleid, Larikslaan2 kreeg het druk met nieuwe indicaties, de wijkverpleegkundige kreeg de oude rol terug en wie hulp nodig had moest er maar het beste van hopen. Iedereen die zich daarvoor ingezet heeft, verdient ons aller dank!

De initiatiefgroep 'Van Onder Op' vond dat dit een uitgelezen kans bood om, nu dan toch alles op de schop moest en de verantwoordelijkheid bij de gemeente kwam te liggen, de zorg voor kwetsbare mensen in Leusden dit keer goed te regelen. En daar even bedenktijd voor te nemen. We beperkten ons tot senioren, – dat waren we zelf tenslotte ook –, omdat verschillende doelgroepen zo hun eigen kenmerken en hulpvragen hebben. Waarmee het anders nog ingewikkelder zou worden.

Ingewikkeld is het. Niet alleen omdat de regelgeving in de loop van de tijd nog wel eens veranderde, in de media de horrorverhalen overheersen en overal in het land initiatieven genomen worden, waardoor je van de bomen het bos niet meer ziet. Maar ook omdat soms de verleiding groot is om, als je een probleem signaleert, er meteen maar ad-hoc een oplossing bij te verzinnen zonder eerst de behoeften van senioren goed in kaart gebracht te hebben. Dat bracht ons ertoe om, met grote dank aan de beide studenten Shanon Gotthjalpsen en Marijke van Bohemen van de Hogeschool Utrecht/Amersfoort daar eerst maar eens navraag onder de senioren zelf naar te (laten) doen. Waarmee de focus verschoof van de al aanwezige hulp door (betaalde) beroepskrachten naar de soms niet aanwezige hulp door (onbetaalde) familie, burens en bekenden. Maar het werd ook vooral duidelijk dat het een niet zonder het ander kan.

We bedanken dus ook graag al die ouderen die bereid waren hun verhaal aan Marijke en Shanon te doen, deelnamen aan onze brainstormsessies en aan de pilot. Dat verschafte ons een noodzakelijke inkijk in hun leven. Waardoor onze invalshoek 'meedoen mogelijk maken' werd..

Wie als relatieve outsiders in zo'n complex onderwerp duikt, heeft meteen een grote informatie- en ervaringsachterstand. Er zijn talloze gesprekken gevoerd met wethouders en gemeenteambtenaren, thuiszorgorganisaties, vrijwilligersorganisaties, zorgverzekeraar, Larikslaan 2, etc. Onze dank is groot voor hun bereidheid om ons, ondanks hun vaak hectische werksituatie, te woord te staan en te helpen. Gelukkig werden onze zorgen en verlangens vaak gedeeld.

Voor het bij elkaar brengen en met elkaar in gesprek doen raken van iedereen die er in dat verband toe doet, hebben wij Maarten van Rijn, Silent Partners, in kunnen schakelen. Hij droeg zorg voor de voorbereiding en het leiden van de daarbij behorende bijeenkomsten met betrokken organisaties en voor het ontwikkelen van de pilot. Hij loodste ons bekwaam door dat proces heen. Onze dank geldt ook de stuurgroep rond de pilot, die daarop toe zag, bestaande uit Diederick van de Wall Bake (betrokken inwoner), Mark Leegwater (gemeente) en Lucas Koch (namens 'Van Onder Op')

Tenslotte, de leden van de initiatiefgroep mogen dit dan als vrijwilligers gedaan hebben, dat betekent niet dat hun activiteiten geen kosten met zich mee brachten. Wij danken graag de Rabobank, Fonds Samenlevingsinitiatieven en het College van B&W voor hun financiële bijdrage, Silent Partners voor hun hulp tegen een 'vrienden-tarief', zorgverzekeraar Achmea/Zilveren Kruis en Scholenkoepel Voila voor het beschikbaar stellen van ruimte en de catering bij bijeenkomsten en vergaderingen, VODW voor haar inzet bij het onderwerp eenzaamheid, de BDU voor het maandelijks ter beschikking stellen van een pagina in de Leusder Krant en Hans Beijer die ons hielp daar een journalistieke invulling aan te geven. Tenslotte danken wij Buurkracht Alandsbeek onder wiens vleugels wij vrij konden werken en voor het financieel beheer dat zij voor ons voerden.

BIJLAGEN

Bijlage 1 gemeentelijk beleid t.a.v. het sociaal domein
Bijlage 2 getallen Sociaal en Cultureel Planbureau

Bijlage 1.

Het gemeentelijk beleid t.a.v. het sociaal domein (Uit nota Dicht bij mensen).

Naar aanleiding van de decentralisaties, heeft de Leusdense raad in 2013 de volgende dertien gemeentelijke kaders vastgesteld voor de ontwikkeling van het sociaal domein:

1. Preventie en vroegsignalering zijn de basis;
2. Maximaal gebruik van eigen kracht en het gebruik van persoonlijke netwerken;
3. De hele samenleving doet mee en wordt goed en tijdig geïnformeerd over de gevolgen en uitwerking van de transities en transformatie in het sociaal domein;
4. De vragen, problemen en behoeften van de cliënt vormen altijd het vertrekpunt voor de ondersteuning;
5. Het ondersteuningsplan heeft als principe: één huishouden, één plan, één regisseur
6. De toegang tot ondersteuning is laagdrempelig;
7. Ondersteuners worden digitaal verbonden voor een doelmatige inzet op een individueel ondersteuningsplan;
8. Bij het bepalen van de ondersteuning houden we rekening met de capaciteit van de aanvrager om zelf een deel van de kosten te financieren;
9. Het financiële kader zijn de door het rijk beschikbaar gestelde middelen en de middelen die binnen de gemeentebegroting beschikbaar worden gesteld;
10. De middelen worden voor zover mogelijk ontschot ingezet;
11. Lokaal wat lokaal kan;
12. Professionele ondersteuning wordt indien nodig op (boven)regionaal niveau ingekocht, waarbij kwaliteit en kosten criteria zijn;
13. Er wordt contractmanagement gevoerd om grip te houden op de kwaliteit en de kosten.

Coalitieakkoord 2014-2018

In het coalitieakkoord heeft het College bovengenoemde uitgangspunten aangescherpt. Met 'lokaal wat lokaal kan' zetten we in op een versterking van de samenwerking binnen de basisvoorzieningen, waardoor zoveel mogelijk zorgvragers op een integrale wijze, in Leusden ondersteund worden. De vraag van de zorgvrager staat altijd voorop en niet het aanbod van een instelling. Ondersteuningsorganisaties dienen hun dienstverlening aan te passen aan de vraag van de cliënt. Het decentralisatietraject is een proces dat organisch groeit en waarbij alle partijen hun nieuwe rol moeten vinden. Hierin moet ook ruimte zijn om te experimenteren om een vernieuwingsslag te maken. We moeten hierin elkaar ook ruimte durven te geven. Deze ruimte nemen we ook financieel. De decentralisatie mag de eerste twee jaar incidenteel extra middelen vergen. Als extra middelen nodig zijn, zetten we deze vooral in om een robuust vangnet te creëren voor de meest kwetsbaren. Vanuit bovenstaande wettelijke kaders en lokale uitgangspunten, waarbij we anders willen werken om de decentralisaties tot een succes te maken, komen we tot de volgende **ambitie** voor 2015 en 2016: 6

3.2 Ambitie en doelstellingen

We streven ernaar dat iedere inwoner optimaal binnen zijn eigen mogelijkheden en op eigen wijze kan deelnemen aan de samenleving. Inwoners voelen zich thuis in Leusden en voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en hun omgeving om samen te werken aan een vitale samenleving. Dit is een samenleving waarin kinderen veilig en gezond opgroeien, mensen zelf in hun levensonderhoud voorzien en waarin voor mensen met beperkingen voldoende mogelijkheden zijn om te participeren. Voor kwetsbare inwoners organiseert de gemeente een sociaal vangnet. Deze visie vertalen we in vier doelstellingen:

1. Stimuleren van maximaal gebruik van eigen kracht en gebruik van persoonlijke netwerken
2. Samen aan de slag om de saamhorigheid in Leusden te versterken
3. Versterken van preventie en vroegsignalering in de basisinfrastructuur
4. Organiseren van maatwerkvoorzieningen voor kwetsbare inwoners

Bijlage 2

Kengetallen Sociaal en Cultureel Planbureau in 'Overall rapportage Sociaal domein 2015' van mei 2016

Het Sociaal en Cultureel Planbureau onderscheidt de volgende beperkingen bij de onderzochte groep::

Moeite met verplaatsing (binnen- en buitenshuis),

- 51% heeft moeite met lopen, traplopen of zich binnens- of buitenshuis verplaatsen;

Beperkte geletterdheid en computervaardigheid

- de helft van de WMO-gebruikers kan niet zelf formulieren invullen;
- 40% beschikt niet over een internetverbinding;

Beperkt sociaal netwerk:

- 15% kan niet zelf de nodige sociale contacten onderhouden, vooral (66%) als gevolg van fysieke beperkingen;
- 25% van degenen die nu geen hulp nodig hebben, heeft geen hulpnetwerk als dat nodig mocht zijn;

Fysieke beperkingen:

- 14% heeft problemen met zien of horen, ook bij gebruik van bril of gehoorapparaat;

Beperkingen t.a.v. het huishouden:

- 53% heeft moeite met huishoudelijke activiteiten;
- 70 % van degenen die nu nog zelfstandig het huishouden doen (= huis schoonhouden, de was doen, boodschappen doen en eten koken), heeft geen eigen netwerk in geval hulp nodig is;
- bijna een kwart lukt het niet om, ook met hulp, het huishouden te doen;

Financiële beperkingen:

- 34% kan niet zelf de financiën regelen; (bij tenminste 10% lukt dat ook niet met hulp van anderen);
- 44% heeft moeite financieel rond te komen; ongeveer 6% heeft betalingsachterstanden.

Persoonlijke verzorging:

- 19% heeft problemen met de persoonlijke verzorging (= wassen/douchen, aan- en uitkleden).